

Nieuw licht op oude ruitjes

**Ornamenten op gebrandschilderd glas
in Roermond (eind 14e – begin 17e eeuw)**

Gerard van de Garde

De Roermondse glasvondst uit 2009

De grootste archeologische glasvondst in de Benelux ooit

- 400.000 fragmenten, meer dan 1200 kilo
- 14.000 à 15.000 gebrandschilderde fragmenten
- Glazeniersafvalkuil: atelierafval en sloopafval
- Vermoedelijk van Marten Martens van Mulbracht en/of Marten Stams
- Fragmenten van eind 14e eeuw tot begin 17e eeuw
- Kleinglas

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

- Monumentaal glas
- Kleinglas
- Ornamenten

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Monumentaal glas

- Kerken
- Grote ramen (gotiek)
- Dik glas
- Samengesteld uit kleine stukken glas: mozaïek
- Veel kleuren glas, eerst nog weinig kleuren glasverf
- Voorstellingen: religieus, heraldisch
- Memoriecultuur

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Monumentaal glas

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Kleinglas

- Raadhuizen, hospitalen, gildekamers, woningen, ...
- Kleine ramen
- Dun glas
- Kleinschalige tekeningen: complete voorstelling in één medaillon
- Verschillende (en steeds meer) kleuren glasverf
- Voorstellingen: ook allegorisch, mythologisch, historisch
- Memoriecultuur, nog meer dan monumentaal glas
- Vooral in de Nederlanden

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Kleinglas

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

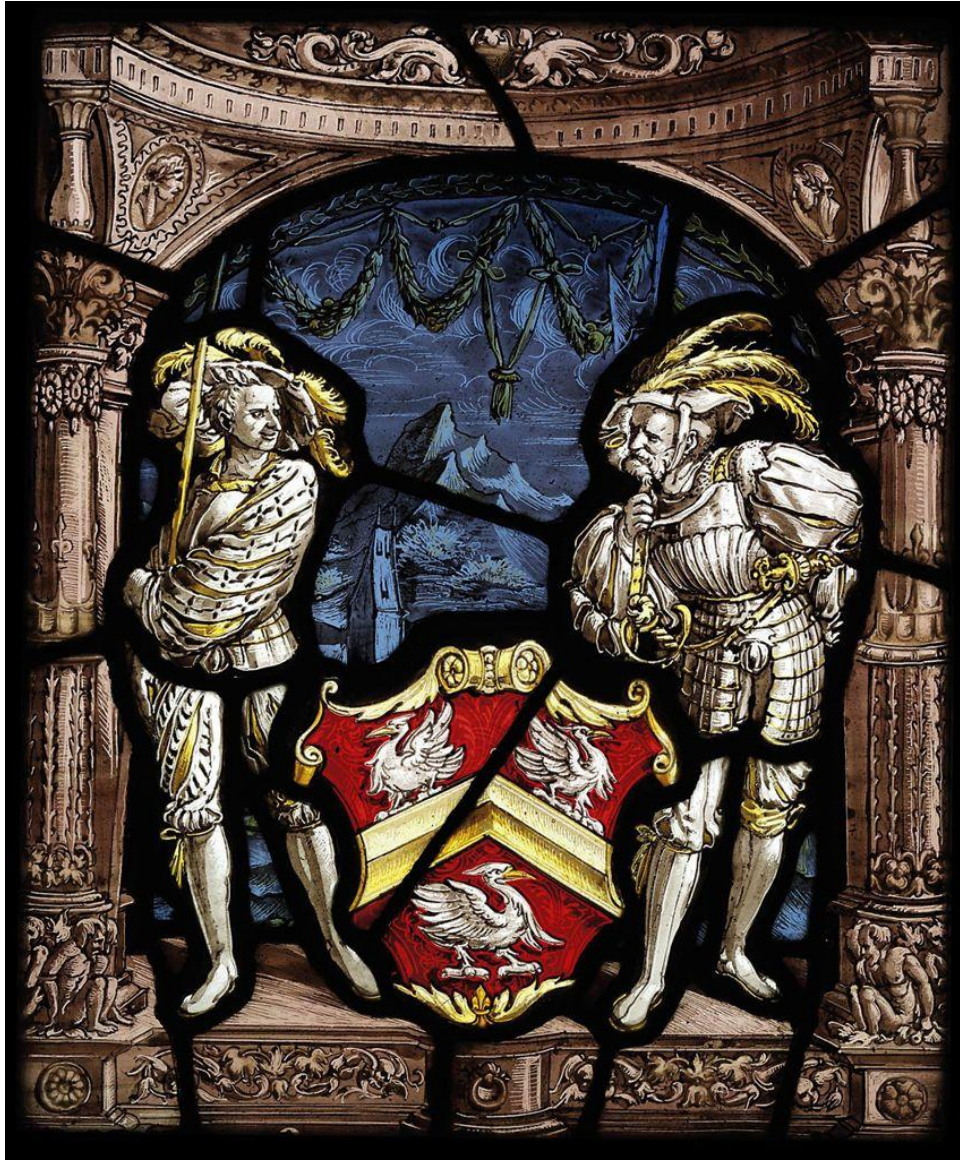
Kleinglas

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Kleuren glasverf

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Ornamenten

- Zowel monumentaal als kleinglas (maar Roermond alleen kleinglas)
- Gotiek (tot ca. 1525-1550) en renaissance (daarna)
- Weinig aandacht voor
- In principe zoals in andere toegepaste kunst (maar...)
- Vaak niet bewaard
- En indien wel bewaard: vaak niet origineel

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

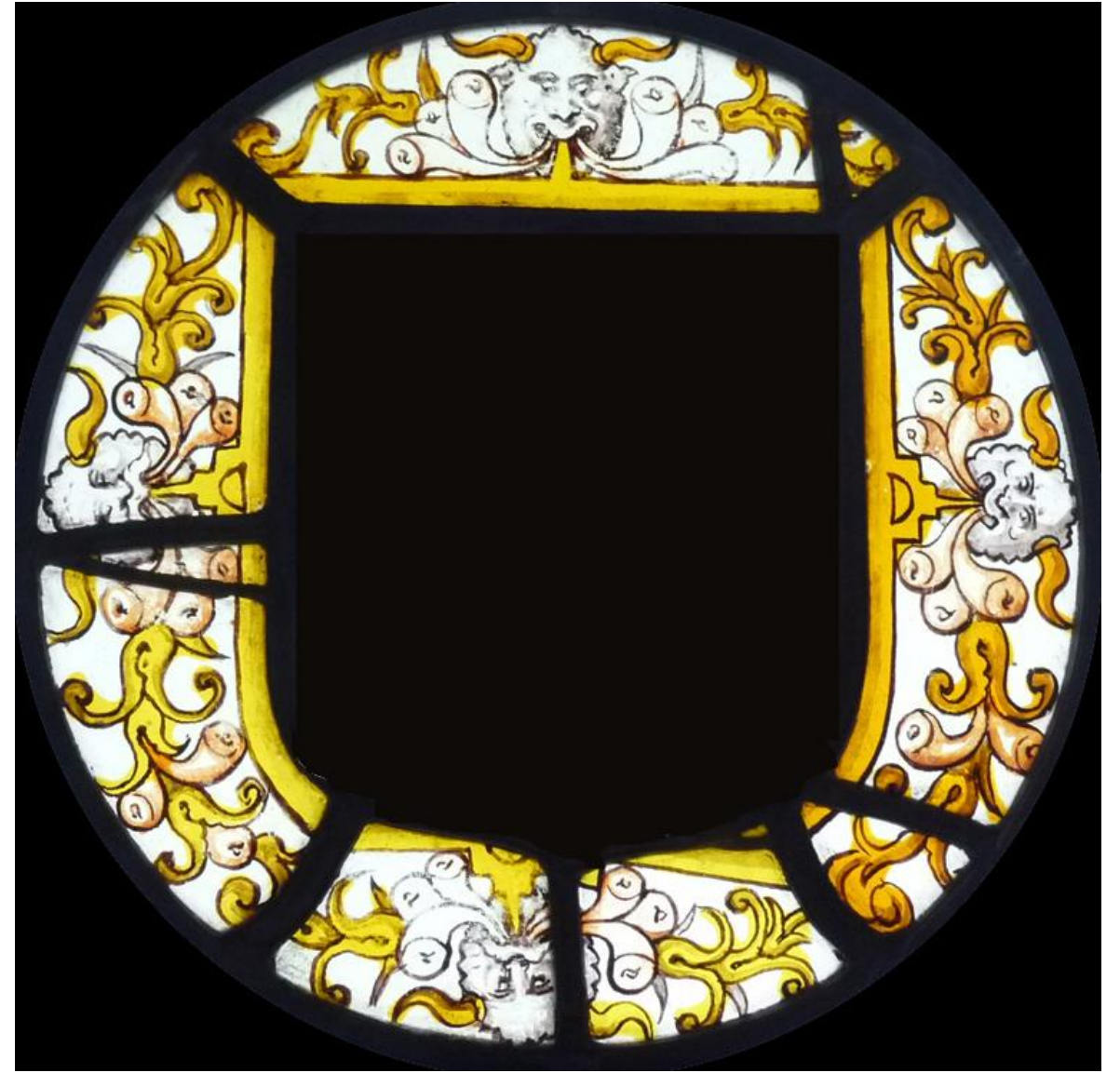
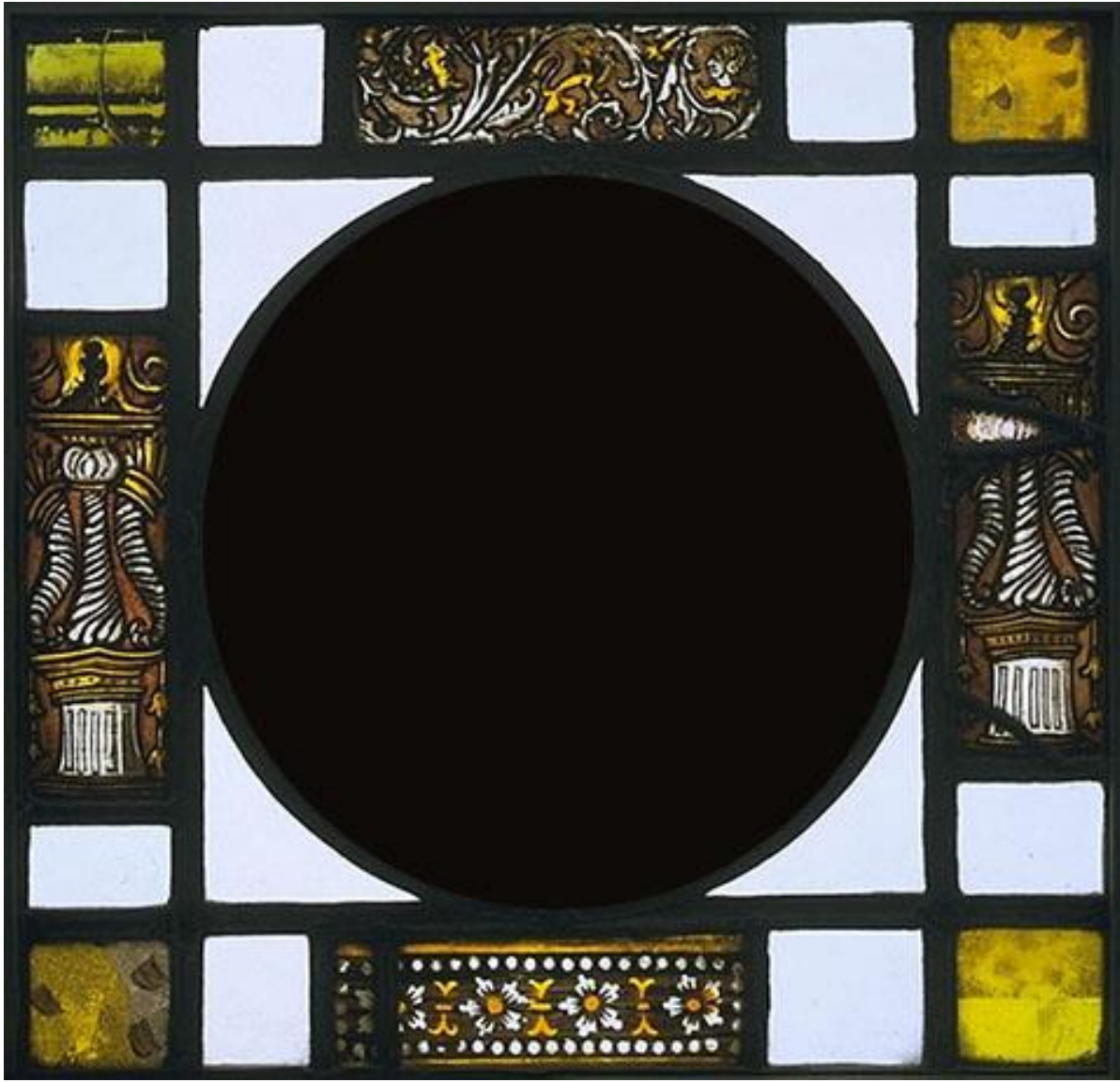
Ornamenten – vaak niet origineel

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Ornamenten – vaak niet origineel

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Ornamenten – vaak niet origineel

De bestudering van oud gebrandschilderd glas

Ornamenten

- Zowel monumentaal als kleinglas (maar Roermond alleen kleinglas)
- Weinig aandacht voor
- In principe zoals in andere toegepaste kunst (maar...)
- Vaak niet bewaard
- En indien wel bewaard: vaak niet origineel
- Roermondse glasvondst 2009: vooral ornamenten en niet uit versneden of uit context gehaald
- Onderzoek nog in beginfase

Gotiek

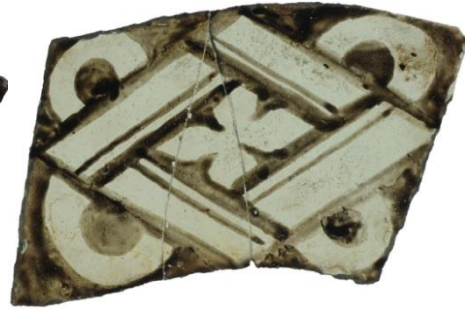
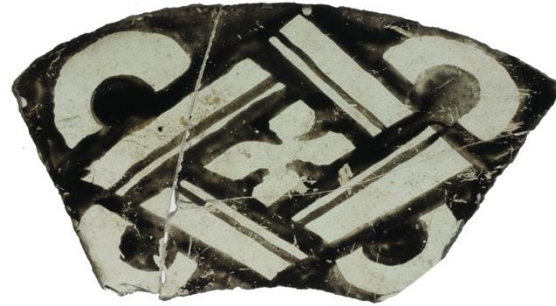
Boordglazen (ca. 1375-1500): gestileerd floraal/geometrisch

Gotiek

Boordglazen (ca. 1375-1500): gestileerd floraal/geometrisch

Gotiek

Boordglazen (ca. 1475-1525): kroontjes

Gotiek

Boordglazen (ca. 1450-1525): langwerpig-floraal

Gotiek

Boordglazen (ca. 1450-1525): langwerpig-floraal

Gotiek

Boordglazen (ca. 1475-1525): stengel- en bladranken

Renaissance

Boordglazen met moresken

Renaissance

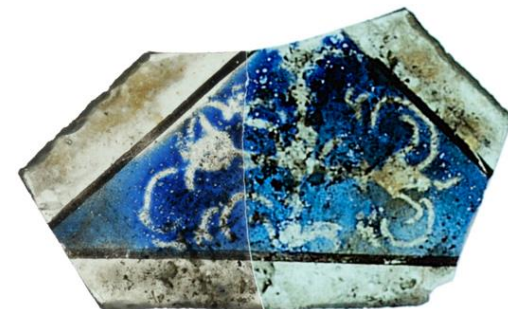
Boordglazen met moresken

Renaissance

Boordglazen met moresken

Renaissance

Boordglazen met moresken

Renaissance

Architectuurfantasieën

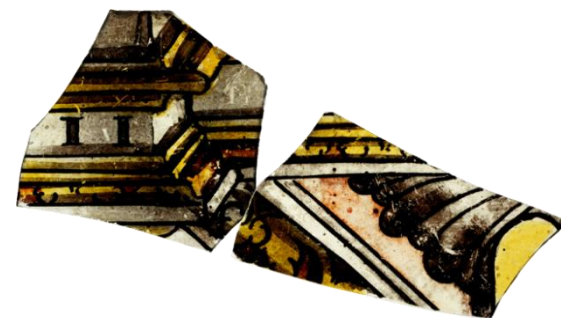
Renaissance

Architectuurfantasieën

Renaissance Architectuurfantasieën

Renaissance

Architectuurfantasieën

Renaissance

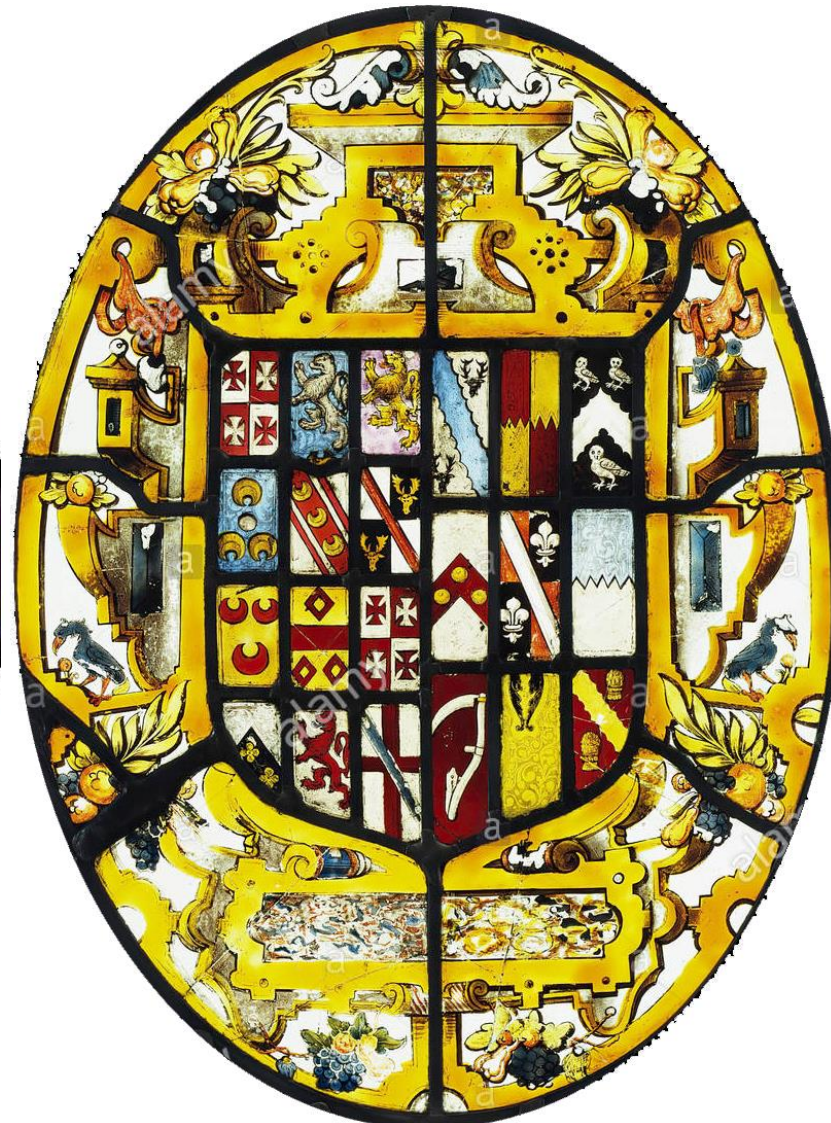
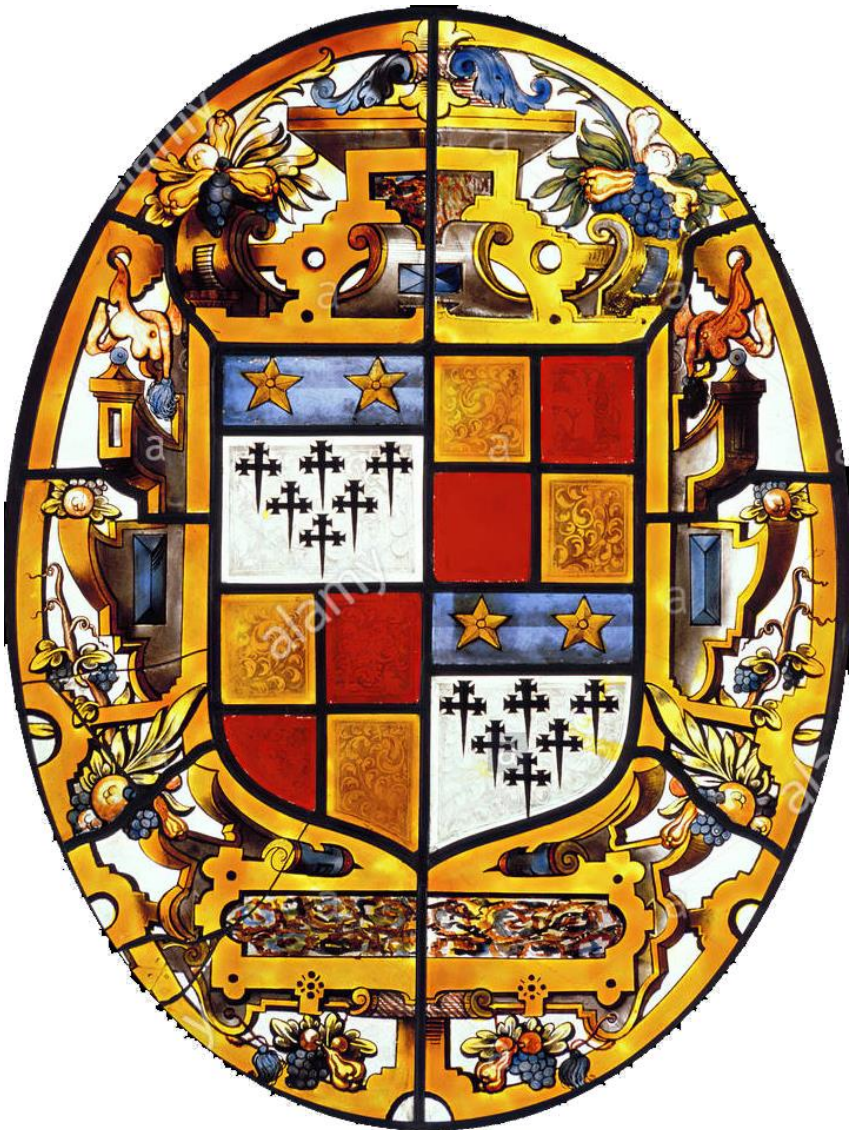
Rolwerk en beslagwerk

Renaissance

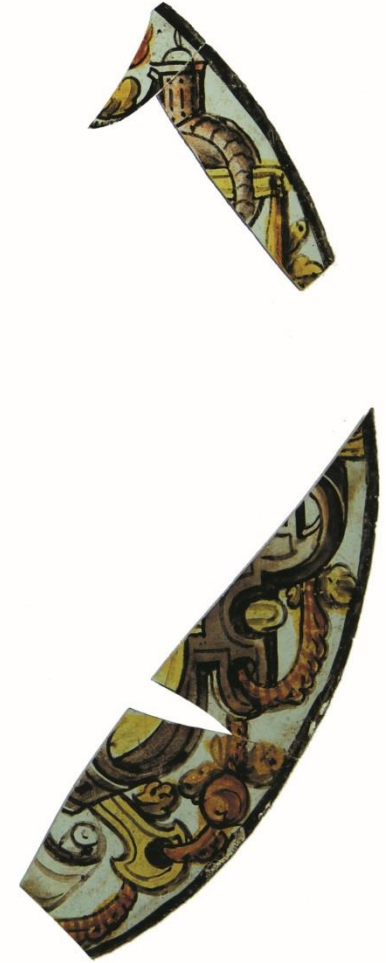
Rolwerk en beslagwerk

Renaissance

Rolwerk en beslagwerk

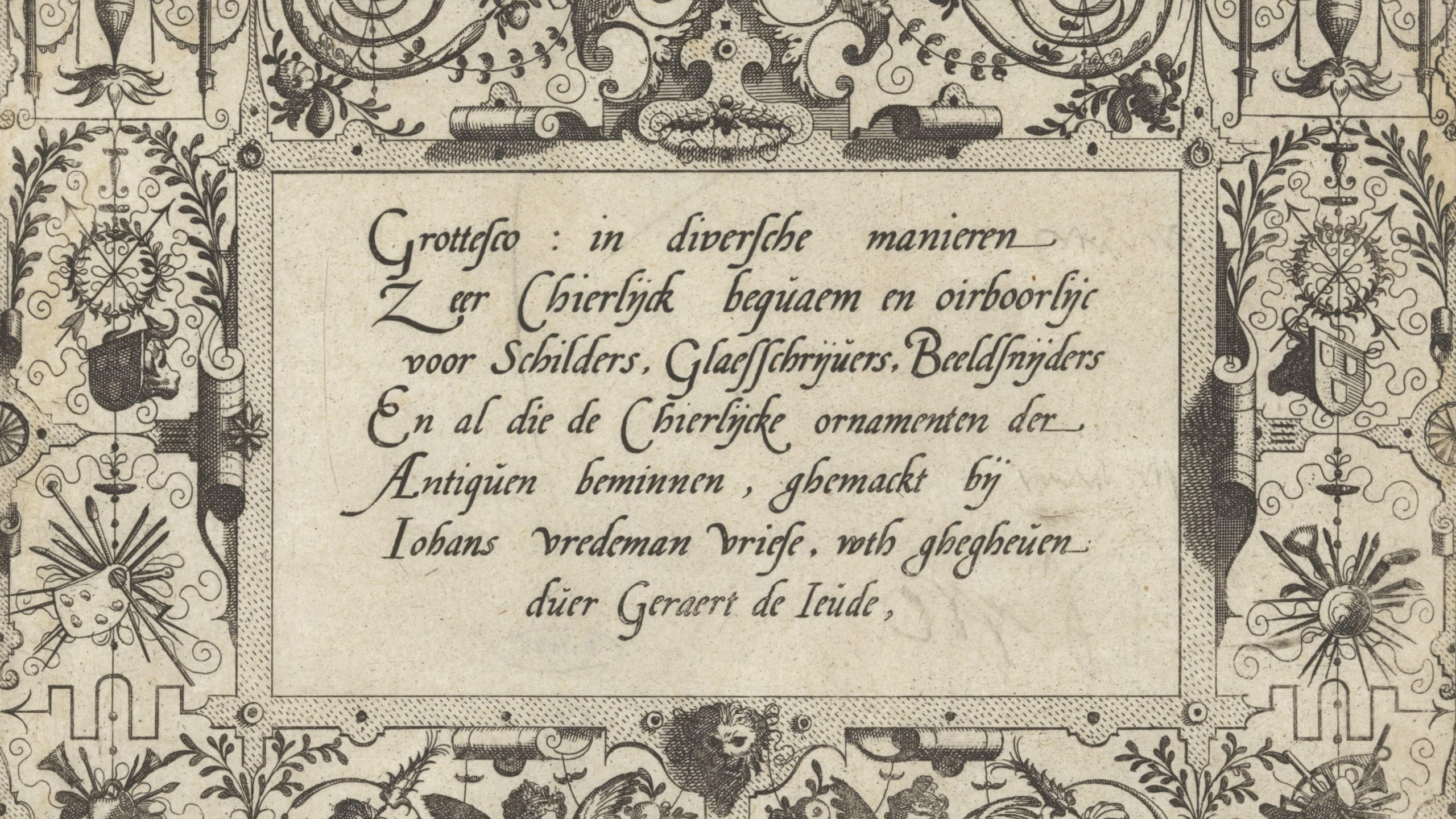

Renaissance

Rolwerk en beslagwerk

Grottesco : in diversche manieren
Zeer Chierlyck beguaem en oirboorlyc
voor Schilders, Glaesschrijüers, Beeldsnijders
En al die de Chierlycke ornamenten der
Antiquen beminnen, ghemackt by
Iohans vredeman vriese, wth ghegheuen
duer Geraert de Ieude,

Renaissance

Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl

Renaissance Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl

Renaissance

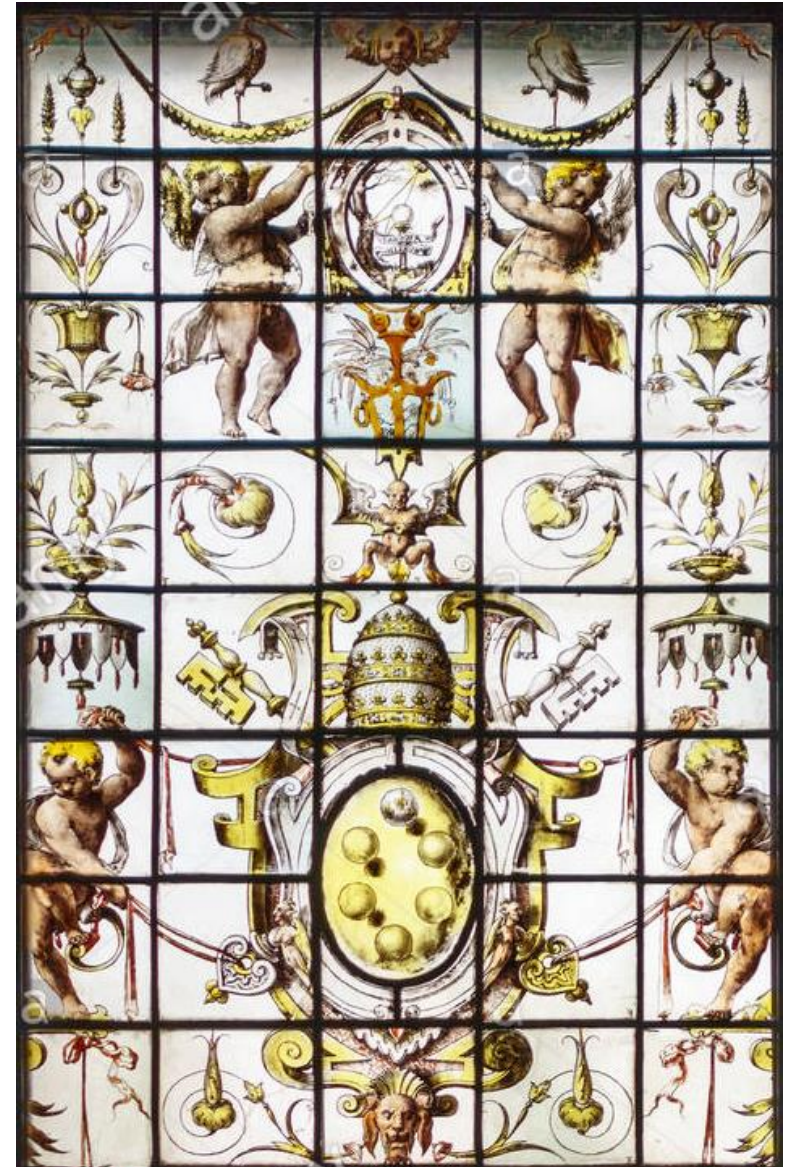
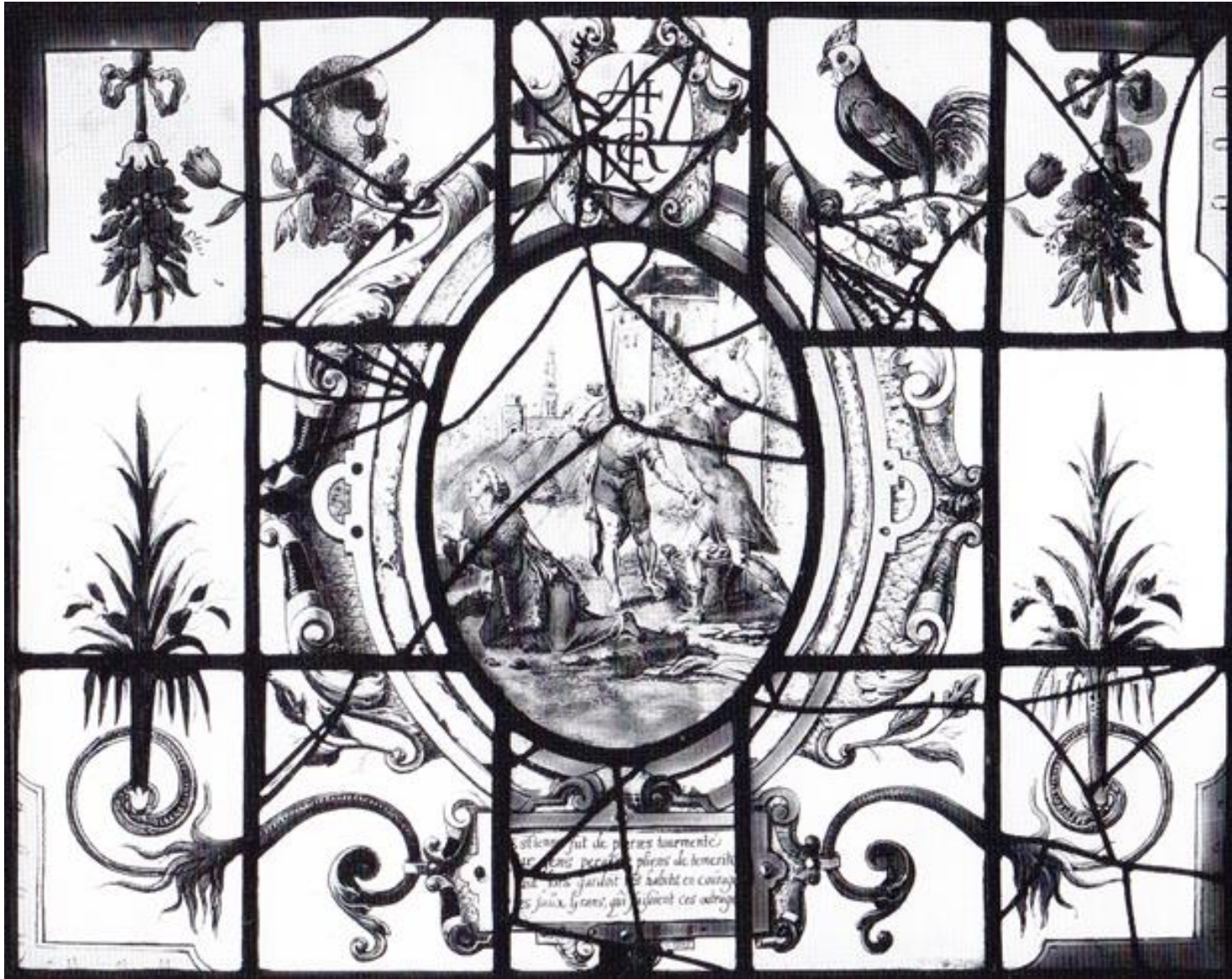
Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl

Renaissance

Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl – ‘noordelijke (?) renaissance’

Renaissance

Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl

Renaissance

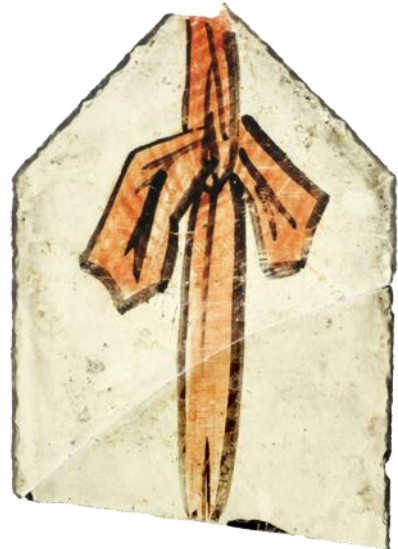
Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl

Renaissance

Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl

Renaissance

Florisstijl / Vredeman de Vriesstijl

Roermond

Centrum van glasschilderkunst?

- Ca. 35 'gelaesmecker' tussen 1382 en 1700 (1810)
- Waarvan ten minste ca. 10 glasschilders
- Voorbeelden van regionale en lokale ornamenten
- Voorbeelden van ornamenten beïnvloed door materiaal en werkwijze
- Geen monumentaal glas

Roermond

Waarschijnlijk import

Roermond

Waarschijnlijk lokaal product

Roermond

Waarschijnlijk lokaal product

Roermond

Centrum van glasschilderkunst?

- Ca. 35 'gelaesmecker' tussen 1382 en 1700 (1810)
- Waarvan ten minste ca. 10 glasschilders
- Voorbeelden van regionale en lokale ornamenten
- Voorbeelden van ornamenten beïnvloed door materiaal en werkwijze
- Geen monumentaal glas
- Matig van kwaliteit

Roermond 'Wachtertjes' (?)

Roermond

Eén voorbeeld, meer schilders

Roermond

Eén voorbeeld, meer schilders

Roermond

Eén voorbeeld, meer schilders

Roermond

Eén voorbeeld, meer schilders

Roermond

Eén voorbeeld, meer schilders

Roermond

Centrum van glasschilderkunst?

- Ca. 35 'gelaesmecker' tussen 1382 en 1700 (1810)
- Waarvan ten minste ca. 10 glasschilders
- Voorbeelden van regionale en lokale ornamenten
- Voorbeelden van ornamenten beïnvloed door materiaal en werkwijze
- Geen monumentaal glas
- Matig van kwaliteit
- Nieuwe inzichten in werkwijze

Nee, glasschilders van alleen lokaal (regionaal) belang

Dank u voor uw aandacht!

